

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Албена Георгиева, ИЕФЕМ – БАН

за кандидатурата на д-р Недка Капралова за заемане на академичната длъжност
доцент в Института за литература при БАН

Недка Капралова е завършила българска филология в Софийския университет през 1985 г., защитила е втора магистърска теза в Свободния университет в Брюксел през 2000 г. и е получила образователната и научна степен *доктор* през 2008 г. в университета на Артоа, Арас, Франция, утвърдена след това от ВАК през 2009 г. Специализирала е в Колеж дьо Франс, Париж, през май 1997 г.; в Свободния Брюкселски университет през октомври-ноември 1997 г.; в Докторантската школа по социални науки на Франкофонската университетска агенция (AUF) за Централна Европа в Букурещ през 1998-1999 г.; както и по два месеца във Франция през 2002 и 2005 г. Реализирала е 1 индивидуален и е участвала в 7 колективни научни проекти. Имала е изяви в над 12 международни и над 10 национални научни форуми.

Изследователската продукция на д-р Недка Капралова обхваща 1 монография; 2 сборника, на които е съставител, редактор и преводач на френски език; 1 сборник, на който е съставител и редактор заедно с Д. Господинов, и значителен брой статии – 19 в български издания, 6 в международни сборници и 2 в издания в чужбина. Фокус на проблематиката в нейните трудове са различни страни от развитието на книжовното и просветното дело през Възраждането.

С несъмнен принос са проучванията на Недка Капралова на спомоществателството и на разностранните сведения, които могат да бъдат извлечени от отпечатаните в книгите списъци на хората, предплатили желанието от тях брой екземпляри и с това подпомогнали самото издание. Броят на спомоществателите, например, допълва картината на изразените в други писмени източници – предговори, рецензии, отзиви в печата и др. – мнения и нагласи на различни възрожденци в толкова важния спор около установяването на единна норма за новобългарския книжовен език. В друг аспект анализът на авторката показва, че спомоществателството е тясно свързано с дарителството от предходната епоха, установено от християнската църква като начин за проява на благотелност и средство за опрощаване на грехове. Своеобразно продължение на този тип дарителство, подписката за книги придобива и нов нюанс, характеризиращ модерната епоха и зараждащите се капиталистически отношения, в които се включва спомоществателят: подпомагайки издаването на така необходимите за образованието и просветата учебници, преводи и пр. съчинения, той едновременно придобива книгата като пазарна стока, при това на по-ниска цена. Така той несъмнено допринася „полза роду“, но и полза за собственото си духовно израстване.

Друга откроява от авторката характеристика на възрожденското спомоществателство е установената трайна риторика при неговото представяне като „славно и Богоприятно дело, дето направя човека безсмъртен“ („Думи – пари, думи – памет или *венец безсмъртия* за книжовното спомоществование“). Подпомагайки с парите си издаването на книга, следователно, е и начин да оставиш памет за себе си, да увековечиш името си. В подкрепа на тезата, че спомоществателството през Възраждането не е просто купуване на книги, а и заявяване на граждански позиции, са проучванията на Недка Капралова на издания на Любен Каравелов, на превода на Константин Величков и Георги Николов на драмата на Виктор Юго „Люкреция Борджия“, на ролята на рода Шишманови в подпомагането на издания и др.

Значима изследователска тема за авторката е вълшебната приказка. Използвайки израза на Нортръп Фрай, тя я определя като *велик код* в историята на словесните традиции, като „текстови тезаурус, кодиращ поведението, ценностите и дейностите на човека като обществено животно” („Към дълбините на вълшебната приказка”). В съавторство с Димитринка Димитрова-Маринова тя се спира по-специално на мотива за благодарния мъртвец, като проследява негови възможни значения и промени в различни културни парадигми. Подчертана е архетипната същност на вълшебните приказки и на техните сюжети и мотиви, посочено е мястото им като основополагащо градиво в развитието на словесното творчество не само в древността, но и в последващите епохи.

Най-същественият принос, който утвърждава кандидатурата на д-р Недка Капралова за длъжността *доцент* като безспорна, е книгата ѝ „И ще господарува мъжът ти над теб (*още за жените в културата*). *Архив на семейство Елисавета и Христо Караминкови*”. Въвеждащата теоретична част на книгата очертава няколко проблемни полета. Рамката е зададена от двете различни визии за една будна, образована и изявена общественичка през Възраждането, видяна от гледна точка на нейната роля в обществото и от гледна точка на семейството ѝ, в което тя е „покорна и държана в покорство съпруга” (с. 9). За изясняване на това противоречие, авторката прави връзка с древни женски практики и дейности и с ролята, която жената играе в традиционното патриархално общество. Привлечени са сведения за мястото на жената в семейната и календарната обредност, както и за женската инициация и за езотеричните женски знания, направен е паралел с женски образи от вълшебната приказка и от библейския текст. За мен не става съвсем ясно с какво това широко историческо и антропологично въведение изяснява конкретната ситуация на Елисавета Караминкова и как се съотнася с нея. Приведените данни не винаги са коректни и съобразени с установените за традиционната култура факти, поради което не съм склонна да приема някои от твърденията на авторката. Това, разбира се, се дължи главно на различния контекст, в който разполагаме тези факти, и на различната подготовка, която имаме като специалисти. Несъгласията ми обаче не засягат основния принос на книгата, а именно публикуването и въвеждането в научно обръщение на един важен и богат архив от лични писма и документи. Независимо, че може да ѝ е бил предоставен донякъде по щастливо стечение на обстоятелствата, нейна безспорна заслуга е, че го е оценила по достойнство и е направила необходимото, за да го направи достояние на специалистите.

Накрая, искам да обърна внимание на друга страна от научните усилия на д-р Недка Капралова – нейните преводи от и на френски език. Не владее този език и не мога да дам обективна оценка за качеството на превода, но фактът, че чрез нейния превод „Структурална антропология” на Клод Леви-Строс стана достъпна на български, а и фактът, че в два сборника е превела българските научни текстове на френски език, говорят сами по себе си. С тази трудоемка и изискваща висока квалификация работа тя е допринесла за *преводимостта* между културите, допринесла е за продължаване на започналия през Възраждането диалог между нашата и западноевропейската наука.

Всичко казано дотук ми дава основание да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват д-р Недка Капралова да заеме заслужено академичната длъжност *доцент* в Института за литература – БАН.

20.12.2011 г.
София

Подпис:
(проф. д.ф.н. Албена Георгиева)